

KINYITVA A STATISZTIKAI ZSEBKÖNYVET...

/A magyar oktatás két mutatója nemzetközi összehasonlításban/

Hazánk oktatási rendszerének helyzetét igazán talán úgy mérhetjük fel, ha ezt nemzetközi összehasonlításban vizsgáljuk. Információkat kaphatunk így az oktatáson kívül arról is, hogy a különböző országok költségvetési "értékrendjében" /ill. kormányaik ilyen rangsorában/ milyen helyet foglal el ez a terület, amelyet természetesen gazdasági lehetőségek is behatárolnak.

Két mutató alapján próbáljuk az összehasonlítást megtenni. Az egyik az oktatásban résztvevők aránya, a másik az oktatási kiadások értéke.

Nyilvánvalóan az a lsőfoku oktatás minden európai országban kötelező, így az ebben résztvevők arányszáma leginkább demográfiai információkat hordozna, melyeknek itt nincs jelentőségük. Sokkal érdekesebb a felsőfoku oktatási intézmények hallgatóinak arányszáma a számításba jö-vő /20-24 éves/ népesség százalékában 1979-ben.

Mindennél beszédesebb az alábbi adatsor, amely, mivel az adatgyűjtés azonos módon történt, közvetlen összehasonlításra ad lehetőséget:

|                     |                           |                                    |
|---------------------|---------------------------|------------------------------------|
| Ausztria 21,9%      | <u>Magyarország 12,3%</u> | Svédország 36,5%                   |
| Belgium 25,7%       | NDK 29,0%                 | Szovjetunió 21,3%                  |
| Bulgária 17,8%      | NSZK 25,6%                | USA 56,0% /sic!/<br>Brazília 11,0% |
| Csehszlovákia 16,2% | Portugália 10,8%          |                                    |
| Franciaország 24,2% | Románia 10,6%             |                                    |
| Lengyelország 17,5% |                           |                                    |

Magyarország Európában csak Portugáliát és Romániát előzi meg a rangsorban, figyelembe véve a táblázatban nem szereplő országokat is.

Hasonló tendenciákat tükröznek az oktatási kiadások értékei is. A százalékos összehasonlításra itt nincs mód, mert a szocialista országok a nemzeti jövedelem százalékában, míg a többi ország a bruttó nemzeti termelés százalékában közölte adatát. Fellelhető azonban az összes kiadás értéke nemzeti valutában, amiből könnyen kiszámíthatjuk az egy főre jutó értékeket azonos valutában, mondjuk dollárban. Ily módon az alábbi megállapításokat tehetjük: egy főre vetítve Ausztria 5-ször, Hollandia 9,1-szer, Franciaország 5,4-szer, az NSZK 6,2-szer, Spanyolország 0,62-szer, Svédország 10,6-szer, Finnország 5-ször, az Egyesült Királyság 3-szor annyit fordít oktatásra, mint Magyarország. Meg kell jegyezni, hogy amennyiben nem a hetvenes évek végének - Magyarországra nézve a valóságosnál kedvezőbb, bizonyos szempontból kényszerárfolyamnak tekinthető /lásd: kettős árfolyam/ - valutakurzusával számolunk, hanem a jelenlegi egységes árfolyammal, az adatok számunkra ennél is kelvezőtlenebbek. Érdekes módon a szocialista országok ilyen jellegű kiadásait a magyarországiakkal összehasonlítva azt láthatjuk, hogy /Románia kivételével, ahol lényegesen kisebb összegről van szó/ a kiadások egy főre vetítve szinte azonos szinten állnak /NDK-ról nincs adat./

A tőkés és a szocialista országok közötti horribilis különbségek létrejöttében bizonyosan közrejátszanak az eltérő kereseti- és árviszonyok is. Leegyszerűsített példával illusztrálva: egy svéd és egy magyar tanító, tegyük fel azonos teljesítménye, a svéd bérvizonyokból adódóan jóval magasabb költségként realizálódik Svédország oktatási kiadásaiban.

Az ilyen jellegű különbségek azonban önmagukban természetesen közel sem eredményezhetik a nagy eltéréseket. Anélkül, hogy messze-  
menő következtetéseket igyekeznénk levonni, megállapíthatjuk, hogy a vizsgált két fontos mutató terén hazánk messze elmarad az európai átlagtól.

/Forrás: Nemzetközi statisztikai zsebkönyv 1983./

Tomka Béla

+ + +

### HALLGATÓK BEVONÁSA A TUDOMÁNYOS MUNKÁBA

"A hallgatókkal való differenciált foglalkozás nem tartozik a magyar felsőoktatás erősségei közé. Általában nem túl alkalmasak a meghonosodott módszerek, eljárások az egyéni foglalkozásra" /Gondolatok a felsőoktatási intézményekben folyó képzésről, EFO-tábori anyag/

"Meg kell vizsgálni és szélesebb körben lehetővé kell tenni a hallgatók számára az oktató-, kutató, ill. szerződéses munkába történő szervezett bekapcsolódást, elsősorban a demonstrátori rendszer újraszervezésével, az anyagi és erkölcsi ösztönzés erősítésével. Felül kell vizsgálni a tudományos diákköri mozgalom célját és rendszerét, meg kell határozni a továbbfejlesztés irányait. Intézményes lehetőséget kell találni a hasznosítható eredmények gyakorlati alkalmazására." /Az 1981. évi Felsőoktatási Alágazati Elfjúsági Parlament intézkedési terve/

Egyetemünkön, bár minden öt hallgatóra jut egy oktató, mégsem beszélhetünk közvetlenebb emberi kapcsolatokról oktatók és hallgatók között. A kapcsolatok többnyire az előadó-befogadó ill. a vizsgáztató-vizsgáló viszonyra redukálódnak. Nem valószínű, hogy minden egyes oktatónak van öt hallgatója, kiknek

munkáját, fejlődését figyelemmel kíséri, elősegíti, akiket megpróbál saját tudományos tevékenységébe bekapcsolni.

Nálunk a hallgatók tudományos munkába való bevonásának alapvetően két módja van. Az egyik: a hallgatók, többnyire a diplomamunka ill. a szakdolgozat kényszerétől hajtva, a tanszékeken kifüggesztett témák, és egyéb információk alapján felkeresnek egy-egy oktatót; a másik: alsóbbéves korában megpróbál bekapcsolódni egy-egy TDK munkájába.

A TTK-n a többség kényszerből megy "dolgozni" negyedik év második félévétől. A jobb képességűeket jó esetben /és ritkábban/ előbb kiválasztják vagy maguk keresnek őket érdeklő témákat, oktatókat még a negyedik év előtt. Érdekes, hogy még a jobbak közül is csak kevés hallgatót tanítanak meg önállóan kutatni, végigvezetve a kutatás minden lépcsőjén, nagymértékű önállóságot engedélyezve. Néhány helyen a hallgatókat szerződéses munkába is bevonják.

A karon a TDK-k nem vagy alig működnek; a szakok jellegénél fogva a körök nem "tudományos műhelyek", hanem legfeljebb csak ismeretterjesztő előadások színhelyei. Az igaz, hogy sok TDK-dolgozat készül, de a többségük azonos a diplomamunkával vagy annak egy /nagy/ részével.

A tanárszakosokat tudományos munkába nem vonják be, ők maguk is ritkán jelentkeznak. Szakdolgozatukat többnyire kisebb horderejű /pl.: irodalmi áttekintése egy témának/ vagy oktatással kapcsolatos témákból írják.

A kötelezőn tuli tudományos tevékenység végzését a karon általános magas óraszám is gátolja.

A Bölcsészkaron nem gazdálkodnak jól a válogatott, jó képességű fölvetett hallgatókkal. Néhány tanszéken /l. sz. Irodalomtörténeti, Altajisztika/ és egy-két kiemelkedő oktatón kívül egyáltalán nem foglalkoznak a hallgatók bevonásával. A szakdolgozati témák többnyire olyanok, hogy nagy szellemi erőfeszítést nem igényel megírásuk hallgatói